

gatelji so kljub temu želeli ohranяти visoko šolstvo v svojih rokah in ga postaviti v osrčje evropske integracije, ki je postajala vedno bolj le tržni, monetarni in gospodarski projekt. Kasneje so se v tej diskurzivni liniji prepoznali predvsem Svet Evrope, študentje in sorodno misleče vlade. Ideje so bile promovirane skozi strategijo normativnega diskurza in diskurzivnih sredstev, vezanih na skladnost z evropskimi normami in vrednotami. Osrednji koncepti v tem diskurzu so predvsem »socialna razsežnost visokega šolstva«, »javno dobro« in »javna odgovornost za visoko šolstvo«. Vrhunec te diskurzivne linije je bil dosežen z definicijo mnogoterih smotrov visokega šolstva (v nasprotju z vztrajanjem na njegovi gospodarski vlogi).

Drugi idejni tok je izhajal iz povezovanja bolonjskega procesa z Lizbonsko strategijo Evropske unije. Zagovorniki reformiranja visokega šolstva v skladu z gospodarskimi trendi so bili zavezani predvsem pragmatičnim idejam o soočanju z globalnimi izzivi sodobne Evrope. »Modernizacija programov«, »upravljavska avtonomija univerz«, »diferenciacija in odličnost prestižnih univerz«, »orodja za transparentnost in priznavanje kvalifikacij«, »pospeševanje mobilnosti in zaposljivosti na integriranem evropskem trgu dela« – to je le nekaj diskurzivnih sredstev in kognitivnih idej za reševanje diskurzivno konstruiranih gospodarskih problemov, podrejenih hegemonškemu imaginariju »gospodarstva in družbe znanja«.

Tretji idejni tok je bil prisoten v prvih letih bolonjskega procesa, ko so aktivnosti v okviru Svetovne trgovinske organizacije nakazovale težnjo po vključitvi visokega šolstva med tržne storitve. Bolonjski ministrski forum je na formalni ravni glede tega zavzel jasno in odločno negativno stališče. Iz berlinskega zasedanja ministrov (2003) je bilo razvidno, da velika večina držav članic bolonjskega procesa in sodelujočih akterjev visokega šolstva ne smatra kot blago na svetovnem trgu storitev. Kljub tovrstnemu formalnemu distanciranju je v bolonjskem diskurzu moč zaznati elemente, ki nakazujejo težnjo po tržni logiki v izobraževanju in po prenosu pristojnosti regulacije izobraževanja od demokratičnih nacionalnih oblasti na naddržavno raven in v korist tržnim mehanizmom.

V skladu z diskurzivnim institucionalizmom lahko bolonjski proces označimo kot mešanico koordinativne in komunikativne sfere. V bolonjski areni se dogaja tako komunikacija diskurzov, ki so bili premišljeni in usklajeni v zunanjih diskurzivnih prizoriščih (npr. EU) kot koordinativni diskurzivni proces, saj se ob interakciji akterjev (pogajanjih, argumentiranju, prepričevanju) oblikujejo, utemeljujejo in spreminjajo ideje. Glavni akterji, vključeni v širjenje idej prek diskurzov v procesu, ki